

Türkiye, bilimsel geleceğini nasıl sağlama alabilir?

Saygın bilim dergisi *Nature*, 15 Şubat tarihli sayısında Türk biliminin geleceğine ilişkin bazı kaygılara ve bu kaygıları giderecek önerilere yer verdi. Türk hükümetinin bilimin geleceğine ilişkin yüksek planlarını hayata geçirebilmesi için öncelikle üniversitelerdeki akademisyenlerin çalışmalarına son verme uygulamasından vazgeçmesi çağrısında bulunuldu. Yazıda özetle şöyle deniyor:

kümet kontrollerinin biraz daha azaltılması plan kapsamına alınmalıdır.

İlk adımlar daha temkinli atılmalıdır; zira muhafazakâr hükümetin tepkisini çekebilir. Fakat bu çabalara gelecek birkaç yıl içinde hız verilmelidir.

Üçüncüsü, araştırmacıların önüne anlamsız engeller çıkartılmamalıdır. Örneğin araştırmalarda kullanılacak sarf malzemeleri ithalat vergisinden muaf tutulabilir.

Hükümetin bilimsel araştırmaları geliştirme planlarının dayanak noktası, ülkenin bilim insanları için –özellikle yurtdışında çalışan iyi eğitilmiş Türk bilim insanları için– cazip hale getirilmesidir. Fakat diğer mesleklerde olduğu gibi bilim insanları da Türkiye’deki siyasi istikrarsızlıktan rahatsızlık duyuyor. Kısaca ülkede bilim yapmak çok sayıda sorunla uğraşmak zorunda kalmak anlamına geliyor. Örneğin laboratuvar için sarf malzemesi sa-

Yurtdışındaki bilim insanları nasıl destek verebilir?

Peki, Türkiye dışındaki bilim insanları Türk meslektaşları için ne yapabilir? Moral destek her zaman hoş karşılanır. Örneğin bağımsız bir yapıya sahip olan Bilim Akademisi, akademik standartları her

açından karşılayan bir kurum olarak bilim camiasında kabul görmelidir. Türk hükümeti Türkiye Bilimler Akademisi’ni (TÜBA) kendi atamış olduğu üyelerle doldurunca 2011 yılında Bilim Akademisi kuruldu. Hükümet, Bilim Akademisi’ne destek sağlamıyor olsa da Akademi bir akademiden beklenen tüm işlevleri yerine getiriyor. Gelecek vaat eden genç bilim insanlarını küçük fakat prestijli ödüllerle destekliyor. Ayrıca akademisyenlerin karşı karşıya kaldığı zorlukları açık yürekli, ancak infial uyandırmayacak ifadelerle kamuoyuna duyuruyor. Bunun yanı sıra OHAL koşullarındaki akademisyenlerin yaşadıklarının kaydını tutuyor. Avrupa Ulusal Akademiler Federasyonu, ALLEA önümüzdeki Eylül ayında Bilim Akademisi’ni yedek üyelikte tam üyeliğe geçişini oylayacak.

Geçen Kasım ayında akademik işten çıkarmalara karşı tepki veren öğrenciler

tın alırken ithalat yasalarının yarattığı zorluklara bağlı olarak gecikmeler ve maliyet artışları yaşanıyor. Bir diğer sorun da devlet üniversiteleri sistemindeki aşırı merkezileşme. Bu da bürokratik hantallığa yol açarken, inovasyonların hızını kesiyor. Bunların hepsinin üzerinde kişisel ve mali açılarından güvensizlik, araştırmacıların hevesini kırmaya yetiyor.

Beyin göçü nasıl engellenir?

Siyasi arenadaki çalkantılar devam ederken bile bazı önlemlerin alınması durumunda beyin göçü engellenebilir. Bir kere araştırmacıların güvenini kazanmak için üniversitelerden adam çıkartma uygulamasına son verilmelidir. İkincisi, bilimi geliştirme planlarında en ufak bir sapma veya vazgeçme söz konusu olmamalıdır. Bu da önümüzdeki birkaç sene daha fazla mali destek sağlanması gerektiği anlamına gelmektedir. Bu adım ülke geleceğinin temel taşlarından biridir. Rekabetin biraz daha artırılması ve hükümet

Üniversite enstitülerinden araştırma merkezlerine

Hükümet ayrıca üniversitelere bağlı bir avuç enstitüyü ulusal araştırma merkezleri haline getirdi. Ve bu kurumlara kendi operasyonlarını ve bütçelerini yönetme hakkı tanıdı. Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Biyotıp ve Genom Enstitüsü yöneticisi moleküler biyolog **Mehmet Öztürk**, “Yurtdışındaki en başarılı bilim insanları için cazip sayılabilecek rekabetçi bir ücreti ödeyebilecek durumda bulunmaktan çok memnunuz” diyor.

YÖK ayrıca 2.000 yeni PhD pozisyonu açarak geleceğin yeni bilim insanlarını hazırlamak için alt yapı oluşturuyor. Bu olumlu gelişmelere karşı Türkiye’nin dört bir yanındaki üniversitelerde geçen Eylül ayından bu yana 7.300 akademisyenin atılması ülkenin bilimsel geleceğine duyulan güveni sarsıyor.

Çeviri: Reyhan Oksay